

- Камбағаллик коэффиценти ва камбағаллик даражаси ($a = 0$);
- Камбағаллик чуқурлиги индекси ($a = 1$);
- Камбағаллик жиддий (ўткир)лиги индекси ($a = 2$).

Камбағаллик коэффиценти (камбағал уй хўжаликлари сонининг умумий уй хўжаликлари сонига қараталиши).

$$P_0 = \frac{1}{H} \sum_{h=1}^q \left(\frac{Z_h - Y_h}{Y_h} \right)^0$$

Камбағаллик коэффиценти фақат камбағалликнинг тарқалиш даражасини тавсифлайди ва камбағал уй хўжаликларининг даромади камбағаллик чегарасидан пастлигини аниқлашга имкон бермайди.

Камбағаллик чуқурлиги индекси:

$$P_1 = \frac{1}{H} \sum_{h=1}^q \left(\frac{Z_h - Y_h}{Y_h} \right)^1$$

Камбағаллик чуқурлиги индекси кам таъминланган уй хўжаликлари даромадларининг кам таъминланганлик чегарасига нисбатан қанчалик пастлигини аниқлаш имконини беради.

Камбағаллик жиддий (ўткир)лиги индекси:

$$P_2 = \frac{1}{H} \sum_{h=1}^q \left(\frac{Z_h - Y_h}{Y_h} \right)^2$$

Ҳинд иқтисодчиси, 1998 йилги иқтисодиёт бўйича Нобель мукофоти лауреати Амартия Кумар Сен учта омилни ўзида муҷассам этган камбағалликнинг синтетик кўрсаткичи бўлган индексни таклиф қилди. Бу омиллар сифатида камбағалликнинг тарқалиши, камбағал одамларнинг моддий етишмовчилиги ва уларнинг даромадлар бўйича табақаланиш даражаси олинади. У қуйидаги формула бўйича ҳисобланади.

$$S = L(N + \frac{d}{P} G_p)$$

Бу ерда:

S – Сен индекси;

L – камбағал аҳоли улуши;

N – ўртача даромад танқислиги (дефицит)нинг камбағаллик чегарасига нисбати;

d – камбағал уй хўжаликларининг ўртача даромадлари;

P – камбағаллик чегараси;

G_p – камбағал уй хўжаликлари учун Джини коэффиценти (индекси).

Камбағаллик чегараси деганда даромаднинг шундай даражаси тушуниладики, ундан пастда одам охиригача ҳамма нарсдан маҳрум бўлади. Бошқача қилиб айтганда, унинг даромади яшаш даражасидан ортмайди.

Манба ва адабиётлар рўйхати:

1. Тихонова Н.Е., Горшкова М.К. Бедность и бедные в современной России. — *Весь Мир*, 2014. — 304 с.
2. Шодмонов Ш.Ш., Гофуров У.В. Иқтисодиёт назарияси. Дарслик. – Т.: Iqtisod-moliya, 2010. – 728 бет.
3. www.lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси
4. <https://sputniknews-uz.com/society/20200227/13557112/Mirzиеv-kambaallikni-isartirish-masalasida-videoselektor-tkazdi.html>
5. Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси (stat.uz) маълумотлари.
6. <https://review.uz/oz/post/> - Р.Р. Хасанов. Ўзбекистонда камбағаллик ва уни қисқартириш йўллари.
7. <https://www.pv.uz/uz/news/tadbirkorlikni-rivozhlantirish-va-kasbga-tajerlash-orali-kambaallikni-kamajtirish-choralari-belgilandi>
8. <https://tarjumon.uz/5637>
9. <https://tass.ru/info/7525997>
10. <https://wfin.kz/novosti/ekonomika/item/30202>
11. <https://www.kommersant.ru/doc/4349503>

ХУДУДИЙ МЕҲНАТ БОЗОРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ КЛАСТЕР ШАКЛИНИ ЯРАТИШ

**Базарова Гулнора Гуламовна -
Андижон машинасозлик институти
Гуманитар фанлар кафедраси доценти**

Аннотация. Ушбу мақола ҳудудий меҳнат бозорида рақобатбардошлигини оширишнинг илмий-назарий жиҳатлари ўрганилган. Тошкент вилояти мисолида меҳнат бозорида кластер тузилмаларини яратиш асосида меҳнат бозорини самарали бошқаришнинг самарали усули таснифланган. Ҳудудий меҳнат бозорини ривожлантиришда кластер тузилмалари шакллантириш асосида малакали кадрларнинг етишмовчилигини ҳал қилиш борасида илмий таклиф ва амалий тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: кластер тузилмалари; минтақавий меҳнат бозори; олий таълим тизими; ҳудудий кластерлар; ижтимоий-иқтисодий ривожланиш; касбий кўникма, касбий малака, ваколатларига мувофиқ ўқитиш; малакали кадрлар тайёрлаш тизими.

Аннотации. В статье исследуются научно-теоретические аспекты повышения конкурентоспособности на региональном рынке труда. На примере Ташкентской области классифицируется эффективный метод эффективного управления рынком труда, основанный на создании кластерных структур на механическом рынке. Разработаны научные предложения и практические рекомендации по решению проблемы дефицита квалифицированных кадров на основе формирования кластерных структур в развитии регионального рынка труда.

Ключевые слова: кластерные структуры; региональный рынок труда; система высшего образования; региональные кластеры; социально-экономическое развитие; профессиональные навыки, профессиональная квалификация, обучение в соответствии с компетенциями; система подготовки квалифицированных кадров.

Annotation. This article examines the scientific and theoretical aspects of increasing competitiveness in the regional labor market. The example of Tashkent region classifies an effective method of effective management of the labor market based on the creation of cluster structures in the mecha market. Scientific proposals and practical recommendations have been developed to address the shortage of qualified personnel based on the formation of cluster structures in the development of the regional labor market.

Keywords: cluster structures; regional labor market; higher education system; regional clusters; socio-economic development; professional skills, professional qualifications, training in accordance with the competencies; system of training qualified personnel.

Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясига мувофиқ ёшларни олий таълим билан қамраб олиш даражасини босқичма-босқич 50 фоизга етказиш, ҳудудларда сифатли олий таълим хизматлари кўламини кенгайтириш орқали аҳоли ва жадал ўсиб бораётган иқтисодиёт тармоқлари эҳтиёжларини таъминлаш белгиланган[1].

Юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизимини янги босқичга олиб чиқиш, ёшлар касбий кўникма ва малака оширишлари учун рағбатлантирувчи тизимларни жорий қилиш, ҳудудларда тадбиркорлик анъаналарини илмий-тадқиқот ва инновацион фаолият билан уйғун ривожлантиришга қаратилган кенг кўламли ислохатлар амалга оширилмоқда. Шунингдек, Ўзбекистонда 1997 йилда қабул қилинган кадрлар тайёрлаш миллий дастури ҳозирги пайтда иқтисодиётни инновацион ривожланиш талабларга мос келмаслиги натижасида меҳнат бозорида бир қатор муаммолар юзага келганлиги сабаби кадрлар тайёрлаш тизимида инновацион ёндашувларни қўллашни талаб қилмоқда.

Минтақавий меҳнат бозорини шакллантириш тизимида қуйидаги муаммолар мавжуд:

1. Аксарият нодавлат нотижорат ташкилотлари ва касб-хунар таълими муассасаларининг қолақ ва статик моддий-техник базаси.
2. Касб-хунар таълими мазмуни мамлакат ва минтақанинг инновацион ривожланиши эҳтиёжлари ҳамда меҳнат бозори талабларидан орқада қолмоқда.
3. Касбий тайёргарлик ўқитувчиларининг касбий маҳорат даражаси пасайиши.
4. Кўпгина касб-хунар таълим муассасаларида ушбу муассаса учун асосий бўлмаган мутахассисликлар бўйича мутахассисларни тайёрлашда бюджет маблағларидан фойдаланиш самарадорлигининг пастлиги.

Мавжуд вазият талабга ҳам, малакали ишчилар тақлифига ҳам таъсир қилувчи бир қатор омиллар билан боғлиқ.

Меҳнат бозори томонидан кадрларга бўлган талабни чеклашнинг асосий сабаби иш берувчилар томонидан тақлиф этилаётган иш

ўринларининг кўпчилигининг истиқболсиз ва кам маошидир.

Юқорида келтирилган муаммоларнинг ижтимоий-иқтисодий аҳамияти, уларнинг тизимли хусусияти инновацион ёндашувлардан фойдаланишни, яъни ҳудудий меҳнат бозорида кластер шакллари яратишни талаб қилади, бунда бизнес томонидан маълум миқдордаги талабга жавоб берадиган мутахассисларнинг "буюртмаси" учун шароитлар яратилганда, ваколатларига мувофиқ ўқитиш, ҳудудий ҳокимият органлари кўмаги билан инновацион ривожланишнинг замонавий талаблари асосида иш берувчи томонидан ишлаб чиқилади.

Кластер шаклланишларини яратиш орқали юқорида баён қилинган талабларни амалга ошириш мумкин. Кластер - манфаатдор субъектларнинг саъй-ҳаракатларини (таълим, ресурс, ишлаб чиқариш) бирлаштиришнинг ташкилий шаклдир. Минтақанинг узоқ муддатли ижтимоий-иқтисодий ривожланиш концепциясида белгиланган кластер сиёсатининг элементлари ҳудудлар иқтисодиётнинг рақобатбардошлигини оширишнинг асосий воситаларидан бирига айланиши керак.

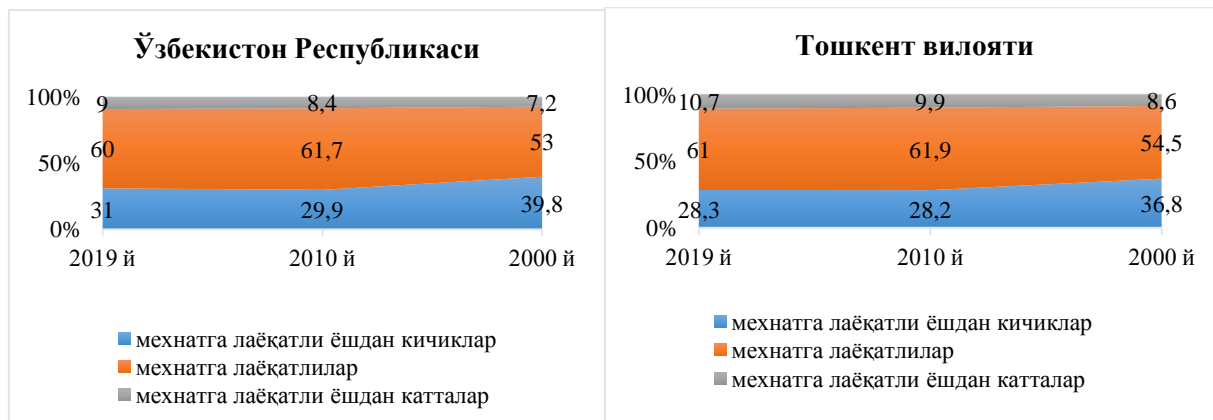
Тошкент вилоятида кластерларни шакллантириш ва муваффақиятли ишлаши учун барча шароитлар мавжуд. Вилоятида кластер шаклланишини яратиш минтақавий меҳнат бозорининг энг долзарб муаммоларидан бирини, яъни Тошкент шаҳридаги корхоналарда малакали ишчиларнинг етишмаслигини ҳал қилишга имкон беради. Тошкент вилояти бир қатор афзалликларга эга, улардан самарали фойдаланиш ижтимоий-иқтисодий ривожланиш даражасининг ўртача кўрсаткичларига, шу жумладан аҳоли даромадлари даражасига эришиш нуқтаи назаридан ривожланиш кўрсаткичларини амалга оширишни таъминлайди.

Вилоят аҳолисининг ўсиш суръатларининг ижтимоий-иқтисодий ривожланиш жараёни билан бирга кечмоқда. Шу билан бирга, вилоят аҳолисининг ўсиш суръатлари билан ҳудудларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиш жараёнлари орасида мутаносиблик кузатилмайди.

ДЕМОГРАФИЯ, МЕҲНАТ ИҚТИСОДИЁТИ

Тадқиқотларга кўра, 2010-2018 йиллар мобайнида вилоят ялпи ҳудудий маҳсулотининг аҳоли жон бошига нисбатан реал ўсиш суръатлари билан аҳоли сони ўсиши ўртасида боғлиқлик мавжуд эмаслиги аниқланган[2]. Бу эса, ўз навбатида, вилоятнинг узоқ муддатга мўлжалланган барқарор иқтисодий ривожланишини таъминлашда демографик ўсиш асосий омил бўла олмаслигини англатади.

Ушбу жараён натижасида вилоят аҳолиси таркиби ҳам ўзига хос ўзгаришларга эга бўлиб бормоқда. Хусусан, 2000-2019 йилларда аҳоли таркибида меҳнат ёшидаги аҳоли сонининг (7,5 п.п.) ўсиш жараёни кузатилмоқда. Натижада 2019 йил аҳоли таркибида меҳнат ёшидагилар - 61,0 фоизни, меҳнат ёшига тўлмаганлар - 28,3 фоизни ҳамда меҳнат ёшидан юқори бўлганлар - 10,7 фоизни ташкил этган (1-расм).

1-расм. Аҳолининг 2000-2016 йиллардаги ёш таркиби

Манба: Ўзбекистон Республикаси статистика қўмитаси маълумоти асосида муаллиф томонидан тузилди.

Вилоят аҳолиси таркибида меҳнат ресурслари улушининг ошиб бориши, бир томондан, маҳаллий бюджетда ижтимоий тўловлар юкиннинг камайишига олиб келса, иккинчи томондан, маҳаллий меҳнат бозорига бўлган демографик босимнинг ўсишига хизмат қилмоқда. Вилоятда амалга оширилаётган саноатни ривожлантиришга қаратилган ишлаб чиқилган лойиҳаларда ҳам ҳудудда шалланаётган меҳнат ресурсларининг мутаносиб жойлаштириш масалалари ҳам етарлича инобатга олинмаган

Саноат мажмуаси Тошкент вилояти иқтисодий ривожланиш салоҳиятининг асосий таркибий қисмларидан бири бўлиб, вилоятнинг Тошкент шахрига яқин жойлашуви олий малакавий кадрлар тайёрлаш, тоғ кон саноат ва металлургия саноати учун илмий базаларни шакллантиришга етарлича имкониятлар мавжуд.

Тошкент вилоятида 2021 йилдан бошлаб илмий-техник комплексни ривожлантириш учун замонавий инфратузилма шакллантиришга, жумладан инновацион ва технологик марказ, технопарк, бизнес-инкубатор, ёшлар бизнес-инкубаторини ривожлантириш бўйича лойиҳалар белгилаб олинган бўлсада, уларни юқори илмий салоҳиятга эга бўлган кадрлар билан таъминлаш муаммолари мавжуд.

Тошкент вилояти аҳолисининг демографик ҳолатидаги таҳлилларга асосан, унда табиий ҳамда механик ўзгаришлар истиқболда минтақанинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишига бевосита таъсир ўтказишидан далолат беради. Лекин бугунги кунда минтақадаги демог-

рафик жараёнлар вилоят иқтисодиётининг барқарор ўсиш суръатларини таъминлашда етарли омил бўла олмайди. Вилоятнинг мавжуд меҳнат салоҳияти истиқболда барқарор иқтисодий ривожланиш суръатларини таъминлашда унинг сифат кўрсаткичларини оширишга алоҳида эътибор қаратишни талаб этади.

Тошкент вилоятида меҳнат бозорида кластер шаклланишларини яратиш уч даражали яхлит тизимни шакллантиришни талаб қилади. Ушбу тизимни бошқариш механизминини ишлаб чиқиш учун қабул қилинган даражаларнинг аҳамиятини аниқлаш керак.

Биринчи даража ҳудудий меҳнат бозорини кластерлаш асосида шакллантиришнинг энг қуйи тизими. Иккинчи даража кластерларни шакллантириш дастурлари билан бевосита мутаносиб амалга оширилувчи таълим дастурлари. Ушбу босқич Тошкент вилоятида таълимнинг барча бўғинларини ихтисослаштирилган кластерларга мутаносиб йўлга қўйишни назарда тутди. Учинчи даража қўшимча профессионал таълим марказларини яратишни ўз ичига олади.

Юқорида тавсифланган муаммолар ва тўғридан-тўғри ишлайдиган тузилмалар, бозор инфратузилмаси ва ҳокимият билан ўзаро алоқаларни ўз ичига оладиган ходимларни бошқариш тизимларини яратишнинг долзарбластиради. Бундан ташқари, ишда ижтимоий-иқтисодий тизимнинг интеграцияси элементлари кўриб чиқилади (2-расм).

2-расм. Меҳнат бозорини кластерлаш шакли

Манба: Муаллиф ишланмаси

1-расмда Тошкент вилоятининг меҳнат бозорини бошқаришнинг кластер шакли ва элементлари кўрсатилган. Ижтимоий-иқтисодий тизимни бошқариш механизмини амалга ошириш учун ушбу тизимнинг баҳолаш мезонларини шакллантириш талаб этилади.

Фикримизча ижтимоий ва меҳнат минтақавий тизимининг меҳнат бозоридаги самарадорлигини баҳолаш мезонлари қуйидагилардан иборат бўлиши лозим:

- 1) меҳнат ресурсларининг касбий тайёргарлик даражаси.
- 2) касбий маҳоратга эга бўлиш.
- 3) асосий мотивацион мезонларни баҳолаш.
- 4) дастурларни амалга ошириш.
- 5) дастурларни амалга ошириш самарадорлигини баҳолаш.

6) яхлит ижтимоий-иқтисодий тизимнинг барча элементлари ўзаро таъсирининг самарадорлиги. [4]

Ушбу моделни амалга оширишда бирлашган ижтимоий-иқтисодий тизим ва меҳнат ресурсларининг мақсадлари бир йўналишга эга бўладиган ва умуман барча даражадаги тизим унга эришишга интиладиган шундай йўналтирилган мотивни аниқлаш таклиф этилади. Бундан ташқари, самарадорлик асосан мақсадларнинг узлуксизлик, аниқлик ва ҳақиқат каби хусусиятлари билан белгиланади.

Анкеталар ва эксперт баҳолари натижасида мотивацияни баҳолаш натижаларини таҳлил қилишда меъёрлаштирилган коэффициентларни олиш аниқлаш бўйича 1-жадвал меъзонларига мос таҳлил амалга оширилиши лозим, ушбу таҳлил меҳнат ресурсларини мативациловчи меъзонлар асосида бошқариш имконини беради.

1-жадвал

Меҳнат ресурсларини бошқаришнинг нормаллаштирилган коэффициентлари

Мотивация	Қониқиш	Кучли	Меъёрий	паст	Умумий
Мотивация турлари		X			
Мотивация кучи			X		
Мотивация йўналишлар				X	
X коэффициентлари йиғиндиси					X
Нормаллаштирилган коэффициентлар K_n		X1	X2	X3	

Манба: муаллифлар томонидан тузилган

Олинган нормаллаштирилган коэффициентлар бизни меҳнат ресурсларини рағбатлан-

тириш моделини яратишга имкон беради (3-расм).

ДЕМОГРАФИЯ, МЕҲНАТ ИҚТИСОДИЁТИ

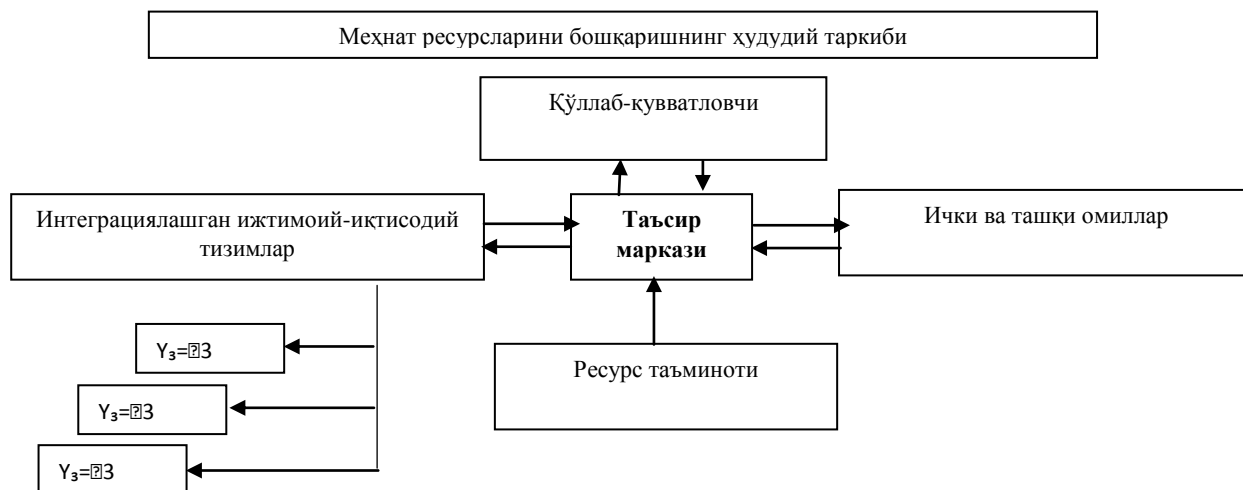
3-расм. Худудий меҳнат бозорида меҳнат ресурсларини рағбатлантириш модели

Манба: Муаллиф ишланмаси

Нормаллаштирилган коэффициентлар нафақат турли меҳнат ресурсларни бошқариш, балки уларни бирлаштирилган ижтимоий-иқтисодий тизим даражалари учун эксперт усули билан аниқланган оғирликлар билан солиштиришга имкон беради, шунинг учун энг юқори қиймат ушбу тизимнинг 1-даражасидир.

Нормаллаштирилган коэффициентларни 1-расмда келтирилган кўрсаткичлар асосида ҳисоблашда, K_1 коэффициенти учун энг катта қиймат шунини кўрсатадики, барча меҳнат ресурслари учун, ҳаттоки малака жиҳатидан қарама-қарши бўлган ҳолда, мотивация тури устун кўрсаткич ҳисобланади. Бундан ташқари, мотивациянинг прагматик турининг устунлиги, авваломбор, моддий ёрдамга бўлган истакни кўрсатади. Иккаласининг ҳам бозор шaroитларига мослашиши энг самарали бўлиши учун

диққатни туртки беришнинг қиймат турига ўтказиш зарур. Бунинг учун бирлашган ижтимоий-иқтисодий тизим моделини ишлаб чиқиш ва амалга оширишни таклиф қилиш имконини берадиган ижтимоий муҳит омилларини шакллантириш бўйича чора-тадбирлар талаб этилади. Мотивация кучи касбий тайёргарлик ва малаканинг 2-даражасига энг катта таъсир кўрсатади. Мотивация йўналиши ижтимоий ёрдам ва қўллаб-қувватлашга энг яхши таъсир қилади. Тизимдаги мотивацион моделдаги атроф-муҳитнинг вазифаси ижтимоий-иқтисодий тизимнинг самарали ишлаши учун зарур шарт-шaroитларни яратишдир, бу шартлар кластер типидagi меҳнатни бошқариш тузилмаларини шакллантириш доирасида амалга оширилади (4-жадвал).

4-расм. Меҳнат ресурсларини бошқаришнинг худудий кластер шакли

Манба: Муаллиф ишланмаси

Эксперт баҳоси натижасида олинган тортиш коэффициентлари мотивация тури (меҳнатга мослашиш) тизимнинг биринчи даражасига энг кучли таъсир кўрсатишини тасдиқлайди, иккинчи даражага мотивация йўналиши (касб-хунар таълими), учинчи даража – мотивация кучи (ижтимоий қўллаб-қувватлаш ва ўқитиш). Шундай қилиб, минтақани ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг устувор йўналишлари сифат жиҳатидан янги меҳнат сало-

ҳиятини шакллантиришга ва меҳнатнинг интеллектуализация даражасини, иқтисодийнинг инновационлигини ва жамиятни ахборотлаштиришни оширишга йўналтирилган бўлиши керак. Бу худудий тизим элементларининг самарали ўзаро таъсирини таъминлайди, шунингдек, иқтисодий ривожланишнинг ижтимоий йўналтирилган турини амалга ошириш имкониятини олдиндан белгилаб берадиган янгиликларни жорий этиш натижасида тижорат ва

ижтимоий самарани олиш учун илмий ғоялар ва фундаментал билимларни шакллантиришга имкон беради.

Тошкент вилоятининг истиқболли ривожланишида инсон омили, унинг сифат даражаси муҳим аҳамият касб этади. Вилоят бу йўналишда жуда катта салоҳиятга эга бўлиб, бугунги кунда ундан етарли даражада фойдаланилмаяпти. Бу эса, ўз навбатида, истиқболда сезиларли иқтисодий йўқотишларга олиб келиш хавфини туғдиради. Минтақада инсон омили сифатини оширишга қаратилган чоратадбирлар мажмуи вилоятнинг узоқ муддатли барқарор иқтисодий ўсишини таъминлашда муҳим манбалардан бири ҳисобланади. У, ўз навбатида, таълим сифатига боғлиқдир. Вилоятда сифатли таълим жараёнини ташкил этишда ҳамда бунинг натижасида юқори меҳнат унумдорлигини таъминлаш мақсадида қуйидаги масалаларга алоҳида эътибор қаратиш мақсадга мувофиқ.

Минтақада аҳолининг таълим билан қамрови даражаси катта аҳамиятга эга бўлиб, айниқса мактабгача ва олий таълим тизимида ушбу кўрсаткичлар сифат кўрсаткичлари даражасида эътиборга молик. Маълумки, айнан мактабгача таълим тизими келажакдаги меҳнат ресурсларининг турли касбий кўникмаларни эгаллаши ҳамда уларнинг сифатини ошишига тўғридан-тўғри таъсир этиб, бунинг натижасида эса меҳнат унумдорлигининг ўсишига боғлиқ бўлади. Бундан ташқари, мактабгача таълим қамровини ошириш натижасида аёллар бандлигининг ошишига ҳам шароит яратилади. Шунингдек, таълим қамровини оширишда хусусий мактабгача таълим муассасалари тизимини шакллантириш масаласи аҳолининг ушбу таълим турига бўлган эҳтиёжларининг маълум бир қисмини қондиришга хизмат қилади. Шу сабабдан, Тошкент вилоятида мактабгача таълим қамрови ҳамда унинг моддий-техник таъминланганлик даражасини ошириш ўрта муддатли

истиқболда амалга оширилиши зарур бўлган йўналишлардан бири ҳисобланади.

Хусусий секторни кадрлар тайёрлаш тизими билан кооперацион жараёнга жалб этиш бугунги кунда вилоят миқёсида етарлича ўзини оқлай олмаяпти. Шунинг учун, ушбу йўналишда маҳаллий ҳокимият ва бизнес вакиллари билан алоқалар таклиф этилган кластер тизимини яратишни, янада кенгайтиришни ва жадаллаштиришни талаб этади.

Тошкент вилоятида сифатли иш ўринларини яратишда вилоят иқтисодиётининг соҳа ва тармоқларини янада ривожлантириш асос бўлиб хизмат қилади. Жаҳон тажрибасидан маълумки, сифатли иш ўринларининг аксарият қисми саноатда яратилади. Узоқ муддатли истиқболда саноатнинг металлургия, машинасозлик, қурилиш материаллари саноати, енгил саноат, озиқ-овқат саноати, фармацевтика саноати тармоқларида истиқболли лойиҳа ва чора-тадбирларни амалга ошириш минтақада барқарор янги иш ўринларини ташкил этишга замин яратиб, келажакда бандлик даражасининг барқарор ошишини таъминлайди.

Шунингдек, янги иш ўринларининг доимийлигини сақлаш ҳам яқин ва узоқ муддатли истиқболда долзарб вазифалардан бири бўлиб қолади. Меҳнат ва бандлик соҳасида ижтимоий ҳамкорлик, институционал муҳит ва меҳнат бозори инфратузилмасини янада ривожлантириш меҳнат бозоридаги муносабатларни яхшилашга олиб келади. Турли бўғиндаги давлат органлари, иш берувчилар ва инфратузилма объектлари ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантириш ҳудудий меҳнат бозоридаги муаммоларни ечишда барча ижтимоий ҳамкорларнинг шакллантирилиши лозим бўлган меҳнат бозори кластерида фаол иштирокини таъминлаш имкониятини яратади. Бундан ташқари, ҳудудий меҳнат бозорида ягона ахборот алмашинувини йўлга қўйиш иш берувчилар ва иш изловчилар учун иш топиш жараёнини тезлатишга имкон беради.

Манба ва адабиётлар рўйхати:

1. *Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги “Ўзбекистон республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида” ПФ-5847-сон Фармони*
2. *2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегияси. “Иқтисодиётни ривожлантириш ва либераллаштиришнинг устувор йўналишлари” бандида белгиланган чоратадбирларнинг тошкент вилоятида бажарилиши таҳлили бўйича маълумотнома. ТДИУ. 2019 йил.*
3. *Кудрова Н.А., Ангеловский М.М. Интегрированная социально-экономическая система с использованием мотивационной модели - Путеводитель предпринимателя -- № 20 - 2013*
4. *Кудрова Н.А. Формирование стратегического развития интегрированных социально-экономических кластерных структур региона концептуальное обоснование сбалансированной системы показателей - Транспортное дело -2012 З.*
5. *Кудрова Н.А. Реализация кластерной политики - основа экономического развития регионов- Интеграл №1 (63) - 2012*
6. *Антонов А.В., Системный анализ - М.: Высш. шк., 2006. 5. Глуценко В.В.,*
7. *Глуценко И.И. Исследование систем управления: Социологические и экономические исследования, прогнозные и плановые исследования, экспериментальные исследования. — Московская область: Крелья, 2006.*
8. *Игнатьева А.В., Максимцов М.М. Исследование систем управления: Учебное пособие. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006.*
9. *Короткое Э.М. Исследование систем управления: Учебник. — М.: ДЕКА, 2008.*
10. *Мельник М.В. Анализ и оценка систем управления на предприятиях. —М.: Финансы и статистика, 1989.*
11. *Статистические методы анализа экспертных оценок. М.: Наука, 1977*
12. *Кендэл М.Д. Ранговые корреляции/ пер. с англ. -М.: Статистика, 1974.*